

Giv os uddannelser, vi kan bruge

FA's anbefalinger til forbedring af kvalitet og relevans i de videregående uddannelser

Indledning

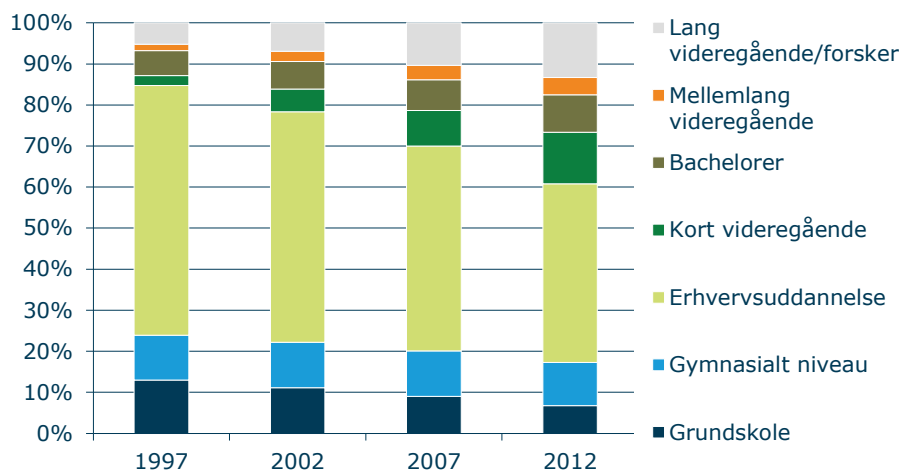
Finanssektorens Arbejdsgiverforening (FA) fremlægger her en række bud på, hvordan vi får bedre kvalitet, relevans og sammenhæng i de videregående uddannelser. FA's medlemsvirksomheder omfatter penge- og realkreditinstitutter, forsikrings- og pensionselskaber, finans/it-virksomheder m.fl. De har lige som det øvrige videntunge erhvervsliv brug for kvalificeret arbejdskraft.

Medarbejderne skal være veluddannede, omstillingsparate og have evnen til hurtigt at lære nyt. Kompetencebehovene i virksomhederne stiger, efterhånden som kunderne forventer mere, øget digitalisering ændrer arbejdsgangene og produkterne, og ny lovgivning strammer kravene.

To ud af fem medarbejdere i finanssektoren har en uddannelse på videregående niveau, og andelen stiger, efterhånden som de ældre generationer går på pension og nye kræfter træder til. Nogle medarbejdere er uddannet inden for det finansielle område, mens andre har videregående uddannelser inden for fx jura, kommunikation eller it.

Desuden har mange medarbejdere gennemført private videregående uddannelsesforløb, som ikke er fuldt ud anerkendt i det offentlige uddannelsessystem og derfor ikke inkluderet i opgørelser fra Danmarks Statistik.

Udvikling i uddannelsesniveau for finansmedarbejdere 1997-2012

Kilde: 1997-2007: Danmarks Statistik (RASU2), 2012: FA strukturstatistik suppleret med uddannelseskoder fra Danmarks Statistik.

Anm: Tabellen oplyser færdiggjorte offentlige uddannelser. Igangværende uddannelse og privat uddannelse er ikke inkluderet. Medarbejdere med uoplyst uddannelse indgår ikke i figuren.

Det er afgørende for finanssektoren, at kvalitet, relevans og sammenhæng i de videregående uddannelser er i top.

FA har seks konkrete anbefalinger til forbedringer, som kan bidrage væsentligt til at nå dette mål:

- Uddannelser der matcher arbejdsmarkedets behov
- Øget fleksibilitet og sammenhæng i uddannelsessystemet
- Øget samspil mellem offentlige og private uddannelser
- Erhvervsrettede universitetsbachelorer til arbejdsmarkedet
- Kandidatgrad på deltid i sammenhæng med jobbet
- To slags specialer: Et til erhvervsfolket og et til forskerspirene.

Disse anbefalinger er nærmere uddybet på de følgende sider.

Derudover bakker FA op om en række af Produktivitetskommissionens anbefalinger i "Uddannelse og Innovation. Analyserapport 4" fra december 2013. Disse anbefalinger er nævnt bagerst i denne pjece.

Uddannelser, der matcher arbejdsmarkedets behov

Udbuddet af uddannelser skal matche behovet på arbejdsmarkedet både i kvantitet og kvalitet. Det kvantitative match sker, når antallet af uddannelser og optaget på de enkelte uddannelser opfylder en efterspørgsel på arbejdsmarkedet. Det kvalitative match opnås, når indholdet af uddannelserne har et fagligt niveau og en relevans, der hurtigt kan omsættes til værdi på arbejdsmarkedet.

Det er vigtigt for både den enkelte, erhvervslivet og samfundet som helhed, at studerende ikke uddannes til arbejdsløshed som følge af et overudbud af dimittender, eller fordi deres faglige niveau ikke er højt nok. En af de vigtigste pointer i Produktivitetskommissionens rapport om uddannelse er netop, at det danske videregående uddannelsessystem ikke lever op til disse krav.

FA peger på flere konkrete tiltag, som kan fremme et bedre match mellem de videregående uddannelser og arbejdsmarkedet:

Tættere dialog mellem udbydere og aftagere

Universiteternes aftagerpaneler bør styrkes og inddrages mere i planlægningen og udviklingen af uddannelserne. De skal sammensættes strategisk og repræsentativt for de relevante arbejdsmarkeder, og de skal behandle reelle og relevante temaer i forhold til uddannelsernes kvalitet og relevans.

På tilsvarende vis bør uddannelsesudvalg og bestyrelser på erhvervsakademier og professionshøjskoler sikre bedre sammenhæng mellem aftagende sektorer og de udbydende uddannelsesinstitutioner.

Øget udveksling af medarbejdere mellem uddannelserne og arbejdsmarkedet

Flere eksterne lektorer fra det relevante arbejdsmarked kan bruges i undervisningen og som censorer. Forskere og undervisere kan også i højere grad komme ud på det relevante arbejdsmarked, fx via korte eller længere praktikophold i virksomheder.

Arbejdsmarkedsrelevante studieprojekter

Uddannelserne bør i højere grad præges af studieprojekter baseret på helt konkrete problemstillinger i fx en virksomhed eller organisation, der er relevant for den pågældende uddannelse.

Praksisnær specialisering

Uddannelserne bør i større omfang give mulighed for valgfag og praktikophold uden for uddannelsesinstitutionen, så de studerende får bedre muligheder for at specialisere sig praksisnært og mod efterspørgslen på arbejdsmarkedet.

Øget fleksibilitet og sammenhæng i uddannelsessystemet

Øget fleksibilitet og sammenhæng i det videregående uddannelsessystem vil bidrage til et højere uddannelsesniveau og en mere kvalificeret og mobil arbejdsstyrke.

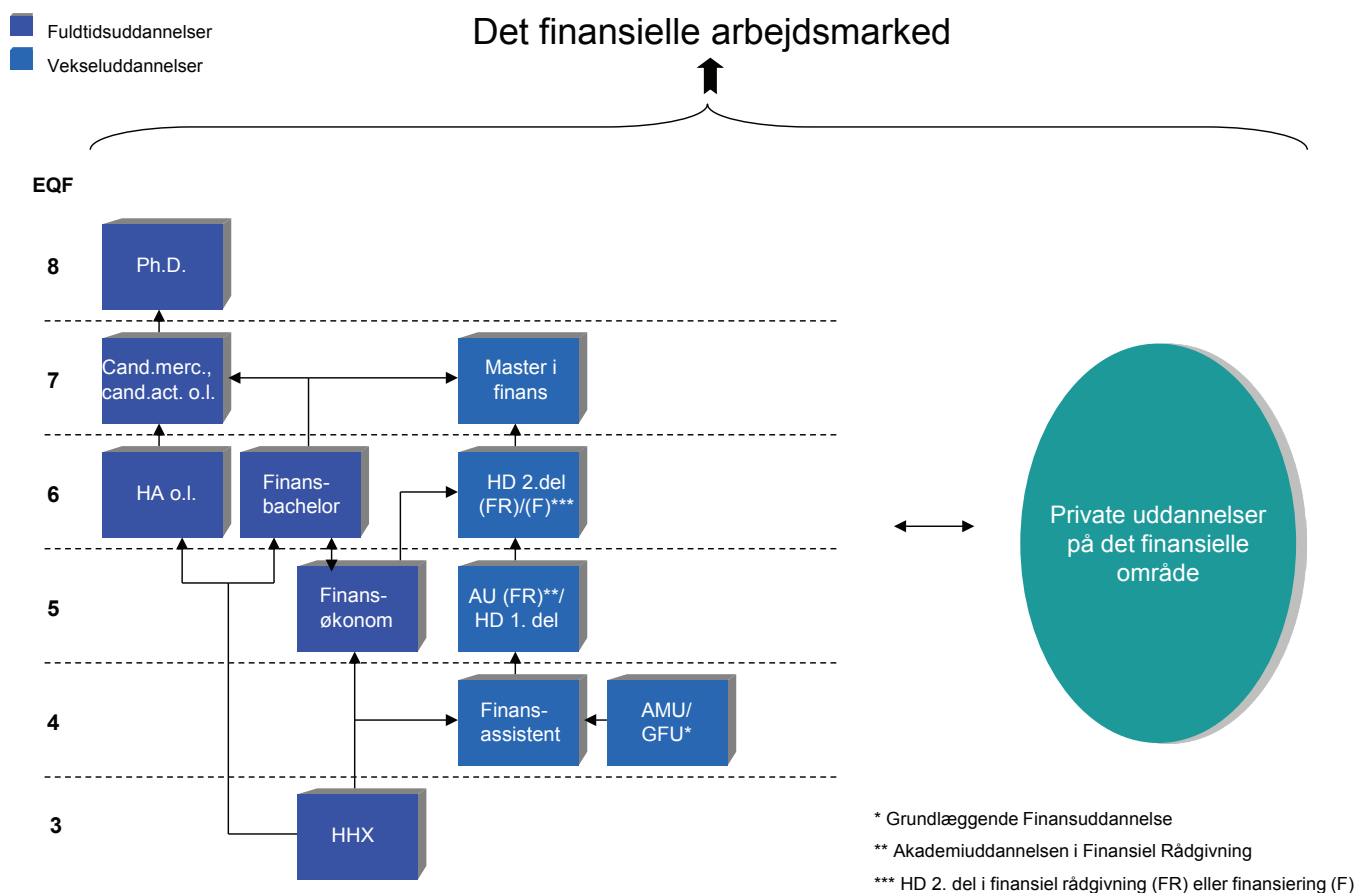
Fleksibilitet og sammenhæng opnås ved, at enhver uddannelse giver adgang til næste uddannelsesniveau og ved at der gives mest muligt merit ved skift af uddannelse eller uddannelsesinstitution. Dermed vil de studerende og personer i arbejdsstyrken opleve færre blindgyder eller gentagelser af fag og eksaminer, uanset hvilken indgang i uddannelsessystemet de i sin tid har valgt.

De studerende vil i højere grad kunne udnytte allerede tilegnede kompetencer og mere omkostningseffektivt kunne gennemføre nye uddannelser. Og arbejdsstyrken vil bedre kunne omstille sig til nye udfordringer og jobmuligheder.

Finanssektoren har gennem mange år arbejdet for et fleksibelt og sammenhængende uddannelsessystem inden for det finansielle område. Det er sket via en tæt dialog med uddannelsesudbydere og ved at tænke adgange, overgange og merit ind i uddannelserne, når de bliver udviklet eller revideret. Mange af disse erfaringer kan bruges i det øvrige uddannelsessystem.

Det sammenhængende uddannelsessystem på det finansielle område Eksempler på sammenhænge

Selvom der nu er flere sammenhænge mellem uddannelserne end tidligere, er der stadig plads til forbedringer, særligt på det videregående område. For finanssektorens vedkommende er der især brug for bedre sammenhænge mellem private og offentlige uddannelser samt mellem finansielle og ikke-finansielle uddannelser, så studerende kan veksle mellem dem uden at skulle starte forfra eller gå større omveje for at videreudanne sig.

Øget samspil mellem offentlige og private uddannelser

Mange virksomheder benytter private uddannelses tilbud, når de skal efter- og videreuddanne deres medarbejdere. I den finansielle sektor er dette en udbredt tendens. Det skyldes bl.a., at uddannelserne i det offentlige system ikke er erhvervsrettede nok og ikke kan tilpasses hurtigt nok, når virksomhedernes behov for kompetencer ændrer sig som følge af ny lovgivning, digitalisering mv.

Bedre anerkendelse af private uddannelser i det offentlige uddannelsessystem er et godt sted at starte, hvis vi skal have "mere uddannelse for pengene". Det er spild af ressourcer, hvis man skal lære det samme to gange. Bedre anerkendelse og merit vil også give et mere fleksibelt uddannelsessystem, som kan reagere hurtigt på skiftende kompetencebehov.

Manglende anerkendelse af kompetencer virker demotiverende for den enkeltes incitament til at læse videre, få formel anerkendelse af sit reelle kompetenceniveau og søge nye udfordringer på arbejdsmarkedet. Det holder uddannelsesniveaet i Danmark unødigt nede og danske virksomheder går glip af en mere velkvalificeret og omstillingsparat arbejdsstyrke.

Potentialet i at anerkende private uddannelser, og dermed videreuddanne personer fra det kompetenceniveau, de allerede har, kan udfoldes mere. FA har følgende forslag til, hvordan det kan ske:

Kvalifikationsrammen udvides

Brancherettede private uddannelser skal have mulighed for at blive indplaceret i kvalifikationsrammen. En indplacering kan bidrage til sammenhæng, fleksibilitet og bedre ressourceudnyttelse i uddannelsessystemet.

Det er imidlertid vigtigt, at en indplacering af private uddannelser i kvalifikationsrammen sker efter klare og troværdige kriterier og metoder. Sådanne kriterier kan fx være:

- Dokumenteret arbejdsmarkedsrelevans og anerkendelse i branchen
- Baseret på dialog med og efterspørgsel fra branchen
- Solid kvalitetssikring af uddannelsen
- Anvendelse af 7-trins skalaen og ECTS
- Læringsudbytte beskrevet i forhold til viden, færdigheder og kompetencer
- At uddannelsen fører til et bevis med klare kriterier for udstedelse
- Eksternt censorkorps

På de områder, hvor der er udviklet en kvalifikationsramme på sektorniveau – Sectoral Qualification Framework (SQF) – kan denne bruges til at indplacere private uddannelser i kvalifikationsrammen og fungere som et oversættelses- og vurderingsredskab.

Akkreditering af private udbydere

Mulighed for akkreditering af private udbydere kan medvirke til en mere effektiv og ensartet anerkendelse af private uddannelser. Akkrediteringsreformen åbnede ikke op for muligheden for akkreditering af private udbydere, men der kan alternativt etableres et parallelt akkrediteringssystem, som kan håndtere private udbydere.

Bedre realkompetencevurdering og meritgivning

Mulighederne for realkompetencevurderinger (RKV) og meritgivning skal udnyttes bedre. I dag er det den enkelte uddannelsesinstitution, der vurderer, hvilke realkompetencer der kan anerkendes og give adgang til uddannelser eller til at få godskrevet dele af uddannelser. Men traditioner og økonomisk incitamentsstruktur skaber barrierer for, at flere uddannelsesinstitutioner anerkender alle de relevante kompetencer, som en ansøger kommer med.

Derfor kan vurderings- og anerkendelsesarbejdet med fordel samles et centralt og økonomisk uafhængigt sted, fx i en styrelse eller en akkrediteringsinstitution, hvor der i forvejen er stor viden om uddannelser. Det kan sikre:

- Uafhængighed af økonomiske interesser
- Garanti for kvalitet, legitimitet og gennemsigtighed
- Ensartethed i vurderinger på tværs af uddannelsesinstitutioner
- Erfaringsindsamling, udvikling af standarder og effektivisering.

Erhvervsrettede universitetsbachelorer til arbejdsmarkedet

For at sikre en tilstrækkelig stor, velkvalificeret og differentieret arbejdsstyrke i fremtiden er der behov for at udvikle mere erhvervsrettede bacheloruddannelser på universiteterne. Det skal gøre det attraktivt for virksomheder at ansætte dimittender, der er færdige allerede efter tre år på universitetet.

Uddannelsen af erhvervsrettede bachelorer må ikke ske på bekostning af de lange videregående uddannelser. Der skal stadig uddannes kandidater med en femårig universitetsuddannelse, men derudover skal der uddannes bachelorer, som er klar til arbejdsmarkedet. Bachelorerne skal dække virksomhedernes behov for akademisk arbejdskraft, der ikke er nået topunktet for specialisering endnu.

I takt med at flere og flere unge tager en videregående uddannelse, vil der være et større antal, som påbegynder et universitetsstudie uden ambitioner om at studere i fem år. Disse unge skal have et alternativ, som er akademisk, men alligevel så erhvervsrettet, at det vil være en attraktiv baggrund for ansættelse i det private erhvervsliv. Den akademiske tilgang vil differentiere de erhvervsrettede universitetsbachelorer fra professionsbachelorer og dermed give dem andre jobmuligheder.

Samtidig skal det være muligt for bacheloren at videreudanne sig efter at have opnået erhvervserfaring. Derfor bør det retskrav, som sikrer nyuddannede bachelorer en fortrinsret til at blive optaget på kandidatuddannelsen, tages op til overvejelse. Retskravet må ikke udelukke andre bachelorer fra at komme ind på kandidatuddannelsen. En erhvervsrettet bacheloruddannelse skal altid give direkte adgang til kandidatuddannelser med relevans for den enkeltes karriere. Det skal ske uden at overliggøren sænkes, for kandidatuddannelserne skal naturligvis bevare deres høje niveau.

Erhvervsretningen af universiteternes bacheloruddannelser skal udvikles i tæt samspil mellem universiteterne og aftagerne. Aftagerne involveres i indholdet af uddannelserne, og der kan fx indgås kontrakter mellem virksomheder og universiteter/studerende om praktikophold, opgaveskrivning hos virksomhederne o.l.

Dette er også en model, som Produktivitetskommissionen anbefaler at overveje nærmere.

Kandidatgrad på deltid i sammenhæng med jobbet

Udbuddet af kandidatuddannelser bør så vidt muligt, og i det omfang det er relevant, tilrettelægges, så både fuldtidsstuderende på SU og deltidstuderende kan tage uddannelserne. Det vil skabe en større sammenhæng mellem kompetencer og arbejdsmarkedets behov.

Det betyder i praksis, at uddannelserne skal organiseres, så det vil være let tilgængeligt for en person at tage en kandidatuddannelse ved siden af sit arbejde. På den måde vil en pause fra arbejdslivet ikke være en forudsætning for videreuddannelse til kandidatniveau. Deltidsmuligheden åbner op for, at bachelorer, som går direkte ud på arbejdsmarkedet, let kan vende tilbage til uddannelsessystemet og få kandidatgraden med. Deltidsmuligheden skal gælde for personer, der er i fuldtidsbeskæftigelse og ikke modtager SU. Et sted at starte kunne være at forbedre optagelsesmulighederne på enkeltfag. Tompladsordningen må ikke være en stopklods for kvalificerede personer, der søger ind på arbejdsmarkedsrelevante fag.

For den studerende er det en fordel at kunne prøve kræfter med arbejdsmarkedet, inden man går i gang med kandidatdelen, hvor man typisk specialiserer sig. Med relevant erhvervserfaring har den studerende en bedre fornemmelse af, hvilke kompetencer der er behov for i det nuværende eller måske fremtidige ønskejob. For arbejdspladsen er der den fordel, at medarbejderen indhenter ny viden og udvikler kompetencer, som er direkte relevante for jobbet.

Muligheden for kandidatuddannelse på deltid kan også motivere nogle studerende til at blive hurtigere færdige med bacheloruddannelsen og begynde i job. I dag er der mange studerende, der bliver forsinkede i deres studier, fordi de arbejder ved siden af, og det er ikke nødvendigvis i studie-relevante job. For disse studerende kan det være bedre at komme hurtigere ud i et relevant job og så læse videre sideløbende med jobbet.

Dette er også en model, som Produktivitetskommissionen anbefaler at overveje nærmere.

To slags specialer: Et til erhvervsfolket og et til forskerspirerne

Kandidaterne fra universiteterne skal være bedre forberedt på arbejdsmarkedets krav. Derfor skal der på flere uddannelser indføres et alternativ til det traditionelle speciale som afslutning på uddannelsen.

Formen på det traditionelle speciale er ikke tidssvarende i forhold til mange af de funktioner, som akademikere i dag varetager på arbejdsmarkedet. Universitetsuddannelserne er ikke længere kun uddannelser for eliten. Samtidig er specialet nogle gange det, der forsinker studietiden. Derfor er det oplagt at se på en modernisering af specialet, så det medvirker til den fleksibilitet, som efterspørges i uddannelsessystemet, og de forventninger der er på arbejdsmarkedet.

På de fleste studier er specialet primært en forberedelse til en forskerkarriere frem for en målrettet vej til erhvervslivet. Derfor skal de mange kandidater, der vil finde job uden for forskningsverdenen, have mulighed for at skifte specialet ud med en mere tidssvarende og målrettet afslutning i form af et "erhvervsспециал": Et erhvervsrettet valgfag kombineret med et projekt med inddragelse af en virksomhed.

Den studerende vil få større incitament til at færdiggøre sit speciale til tiden, når der er en mere direkte sammenhæng mellem specialet og det arbejdsmarked, der venter forude. Samtidig får den studerende en bedre fornemmelse af forventningerne på en arbejdsplads, og det kan komme den studerende til gode i forbindelse med jobsøgning. Det vil med andre ord styrke den studerendes arbejdsmarkedsparathed.

Der skal ikke være tale om en sænkning af niveauet, men om en modernisering af formen, så den matcher erhvervslivets behov. Erhvervsспециалet skal have en studiebelastning på 30 ECTS, ligesom det traditionelle speciale har i dag. De studerende, der stiler efter en karriere inden for forskning, skal fortsat kunne afslutte uddannelsen med det traditionelle speciale.

En lignende model kendes også fra det amerikanske uddannelsessystem, hvor man kan afslutte med "master by course" eller "master by thesis".

Produktivitetskommissionens anbefalinger

FA har noteret sig Produktivitetskommissionens analyserapport 4 fra december 2013 med titlen "Uddannelse og Innovation". Mange af anbefalingerne i denne rapport sigter direkte mod at styrke kvalitet og relevans i de videregående uddannelser, og det kan FA bakke op om.

FA støtter følgende anbefalinger:

- Uddannelsessøgende bør have et mere systematisk oplyst grundlag at træffe deres valg af uddannelse på.
- Studiesøgende bør gives væsentlig stærkere økonomiske tilskyndelser til at vælge uddannelser med gode muligheder for beskæftigelse og høj løn samt til at gennemføre studierne hurtigt.
- Optaget på uddannelser, hvorfra dimittender systematisk klarer sig dårligt på arbejdsmarkedet, bør styres mere direkte fra statsligt hold.
- Uddannelsespolitikken bør fokusere på målsætninger for uddannelsernes kvalitet og for deres anvendelighed på arbejdsmarkedet.
- Styrings- og finansieringsmodellerne for de videregående uddannelser bør ændres radikalt, så uddannelsesinstitutionerne får klare mål for og tilskyndelser til at udbyde og levere kvalitet fremfor kvantitet, herunder fuldtidsstudier, lavt frafald samt høj beskæftigelse og gode indtjeningsmuligheder for dimittenderne.
- Kvalitetsvurderinger og evalueringer af uddannelser på baggrund af kvantitative nøgletal, herunder dimittenders beskæftigelsessituation og indkomst, bør foretages løbende og åbne op for sanktionsmuligheder.
- Det bør undersøges, om antallet af forskellige uddannelsesretninger med fordel kan beskæres, herunder hvad de mange uddannelser betyder for gennemsligtigheden, kvaliteten og omkostningerne i det danske uddannelsessystem samt for dimittendernes indkomst på arbejdsmarkedet.

Finanssektorens Arbejdsgiverforening
Amaliegade 7
1256 København K
Tlf.: 3391 4700
www.fanet.dk
fa@fanet.dk

Februar 2014

Forsidefoto: Københavns Universitet/ Heine Pedersen